

Змест

Уводзіны

1. В. Ластоўскі—вучоны і грамадскі дзеяч.
2. В. Ключынскі, Э. Кісель—біскупы з Пагосцкай зямлі.
3. С. Бароўскі—герой Цусімы.
4. Б. Туронак—дзеяч нацыянальна-вызваленчага руху.
5. Г. Цітовіч—славуты кампазітар

Вынікі

Дадатак

Уводзіны

Мэта даследавання:

Адшукаць і сістэматызаваць веды па гісторыі славурых людзей Пагосцкай зямлі

Задачы даследавання:

1. Даследаваць архівы гітарычнага музея СШ №3 па тэме
2. Адшукаць новыя невядомыя крыніцы
3. Запісаць успаміны старажыхароў

Вёска Новы Пагост размешчана на адлегласці 18 км ад Міёр, мае старадаўнюю гісторыю. Па даследаванні нашага гуртка першыя жыхары з’явіліся ў ёй у неаліце 5 тыс. гадоў назад. Упершыню згадваецца як уладанне Яна Сапегі ў 1498 годзе. У 1593 годзе славуры Леў Сапега, канцлер ВКЛ ахвяруе грошы на будаўніцтва касцёла. Пасля Сапегаў пагосцкія землі перайшлі да Бужынскіх, потым да Юндзілаў. Апошнімі ўладальнікамі сталі Канаплянскія. У 1886 годзе ў мястэчку Новы Пагост было 52 дамы, 409 жыхароў, што ў 5 разоў больш, чым у Мёрах. Але ў сваёй даследчай працы мы разгледзім толькі біяграфіі знакамітых людзей, чый лёс звязаны з гісторыяй Пагоста. Сапраўды выклікае здзіўленне, што ў гэтым невялікім мястэчку, як нідзе ў нашым раёне акрамя Дзісны не нарадзілася столькі славурых людзей. У сваёй працы мы больш раскрываем змест дзейнасці знакамітых людзей з Пагоста, аб каторых невядома, біяграфіі якіх не ўвайшлі ў кнігу “Памяць “За межамі нашага даследвання засталася гісторыя славурых шляхецкіх родаў Канаплянскіх, Юндзілаў, Сапегаў, біяграфіі іх патрабуюць асобнага даследвання.

ВАЦЛАЎ ЛАСТОЎСКИ (1883-1938 г.)

Выдатны дзеяч беларускага адраджэння, сакратар “Нашай нівы”, член БСГ. У 1910 годзе ўпершыню выдаў “Кароткі нарыс па гісторыі Беларусі”. У 1915-1918 гг рэдагаваў газету “Гоман”. Аўтар шматлікіх твораў па літаратуры, падручнікаў. У 1919-1923 гг старшыня Рады БНФ. Выдаваў у Коўне часопіс “Крывіч”. Для нас асабліва важна, што ў гэтым часопісе змешчана шмат легендаў і паданняў аб Старым Пагосце, і гісторыя школы граматы ў Пагосце. Стварае фундаментальныя навуковыя працы. “Гісторыя беларускай Крыўскай кнігі”, “Руска-беларускі слоўнік”. У 1927 годзе прызначаны дырэктарам беларускага дзяржаўнага музея.

З’яўляецца сакратаром інстытута беларускай культуры. Выбіраецца акадэмікам АН БССР. Ён адшукаў крыж Ефрасінні Полацкай. Рэпрасаваны ў 1930 годзе. Расстраляны ў 1938 г.

Эдвард Кісель (1918-1993 гг.)

Тут прайшлі дзіцячыя гады выдатнага рэлігійнага дзеяча, у будучым арцыбіскупа Беластока **Эдварда Кіселя**. “

Эдвард Кісель нарадзіўся 24 лютага 1918 года ў сялянскай сям’і чацвёртым дзіцём. Сям’я была рэлігійнай і патрыятычнай. З малых гадоў ён выходзіў у рэлігійнай атмасферы. Па ўспамінах, ён любіў маліцца на прыродзе, стаўшы высока на камень або пагорак. Вось чаму будучы жыццёвы шлях яго стаў шляхам служэння Богу і людзям. Першыя два класы вучыўся ў Юндзілове, потым у Германавічах, пазней у гімназіях Дзісны і Пінску. Тут выспела рашэнне стаць святаром. Вялікі ўплыў на яго выбар аказала маці. У 1937 годзе паступае ў Віленскую духоўную семінарыю. Нягледзячы на ваеннае ліхалецце Эдвард Кісель 14 лютага 1943 г. атрымлівае святарскае пасвячэнне. У студзені 1953 ён абараняе доктарскую працу. 3 мая 1976 г. папа Павел VI прызначыў яго тытулярным біскупам апостальскім адміністратарам Беластоцкай архідыяцэзіі. Дзякуючы яго падтрымцы ў 1990 годзе быў адноўлены касцёл у Новым Пагосце. 25 сакавіка 1992 г. папа Ян Павел II зацвердзіў яго мітрапалітам і першым арцыбіскупам, але 29 верасня 1993 года Эдвард Кісель памірае.

Вінцэнт Ключынскі – арцыбіскуп, метрапаліт Магілёўска-Мінскі 1847-1917.

Нарадзіўся ў Шаркаўшчыне, ахрышчаны ў Новапагосцкім касцёле. Вучыўся ў Дзінабургскай гімназіі, духоўнай семінарыі ў Коўне, Пецябургскай духоўнай акадэміі. Працаваў прафесарам духоўнай семінарыі ў Вільні, акадэміі ў Пецябургу. Арганізоўваў дапамогу сіротам, бедным. Удзельнічаў у пілігрымцы да Св.Зямлі, Егіпту. Прызначаны папам Піем X метрапалітам Магілёўска-Мінскім, арганізоўваў дзейнасць каталіцкага касцёла ў самай вялікай дыяцэзіі Расійскай імперыі, якая распаўсюджвалася аж да Уладзівастока і Сахаліну. Памёр у 1917 г. у Ялце. Пахаваны ў Пецябургу.

“Арганаўты” знайшлі кнігі Пагосцкага касцёла з запісам аб бацьках і хросце В.Ключынскага.

Севярын Бароўскі

Герой Цусімы - адмірал Севярын Бароўскі (1864-1935) Аб гэтым славутым чалавеку гурткоўцы даведаліся з успамінаў Пятра Мікалаевіча Смолькевіча з вёскі Волкаўшчына, які будучы падлеткам, памятаў аб ім, бо служыў фурманам. Потым у архівах былі знойдзены дакументы аб яго жыцці і дзейнасці, а на Новапагосцкіх могілках мы адшукалі помнік, дзе пахаваны адмірал. Вось што мы можам расказаць, спыніўшыся ля яго помніка з чорнага мармуру.

Севярын Бароўскі па паходжанні шляхціч герба “Ястрабец”. Нарадзіўся ў маёнтку Юзэфава побач з Пагостам 8.01.1864. Ахрышчаны ў

Пагосцкім касцэле. Быў жанаты на Марыі Іосіфаўне, уроджанай Шаўман. З 1881 г. вучыўся ў тэхнічным вучылішчы марскога ведамства, выхаванцам плаваў на крэйсерах “Волат”, “Афрыка”. На сапраўднай службе быў з 1 кастрычніка 1882 г. У 1885 г. атрымаў званне падпаручыка, потым у студзені 1905 г. падпалкоўніка. У снежні 1906 г. – палкоўніка корпуса інжынер- механіка флоту.

Плаваў на браняноснай батарэі “Першынец” судовым механікам. Трунным механікам на крэйсеры “Генерал-адмірал”. Інжынер-механікам на параходзе “Скобелеў”, памочнікам старшага інжынера-механіка на браняносцах “Адмірал Лазараў”, “Адмірал Грэйг”. З 1901 г. старшым судовым механікам на эскадраным браняносцы “Сісой Вялікі”. 14-15 мая 1905 г. удзельнічаў у Цусімскай бітве. Пасля патаплення браняносца трапіў у японскі палон. Пасля вяртання з палону служыў на крэйсеры “Дзіяна”. Меў узнагароды: Ордэн Св.Ганны III і II ступені з мячамі, Св.Станіслава III і IV ступені, бронзавы медаль за паход у Кітай 1900-1901 гг., сярэбраны медаль царавання Аляксандра III. У лютым 1910 г. стаў генерал-маёрам са званьнем са службы па хваробе і залічэннем у марское апалчэнне Віленскай губерніі. У гады міжваеннай Польшчы займаўся гаспадаркай у сваім маёнтку Юзэфова.

Браніслаў Туронак

Браніслаў Туронак- дзеяч нацыянальна-вызваленчага руху.

Прозвішча Туронкаў шырока вядома на Міёршчыне. Радавод сягае ў глыбіні 18 ст. Туронкі заўсёды жылі ў наваколлі Новага Пагоста. Іх радавое гняздо – вёска Дзянісы. Бацька Браніслава Туронка – Сцяпан, быў арандатарам і таму часта мяняў месца жыхарства. Браніслаў нарадзіўся ў Янопалі ў 1896 г., зараз маёнтка няма. Быў ахрышчаны ў Навапагосцкім касцёле.

Вучыўся ў Пагосцкім шасцікласным народным вучылішчы, якое скончыў толькі ў 16 год. У 1912 г. паступае ў Віленскую прыватную гімназію. Пад час эвакуацыі гімназіі вучыцца ў Віцебску, а пазней у Яраслаўлі, дзе ў 1917 атрымлівае атэстат сталасці. Вярнуўшыся на Дзісеншчыну, Браніслаў Туронак да прыходу палякаў адкрыў 15 беларускіх пачатковых школ. Сам працаваў настаўнікам спачатку ў Більдзюгах, потым у Новым Пагосце. У 1919 годзе вучыцца на настаўніцкіх курсах у Вільні, дзе выкладалі Ластоўскі, Гарэцкі, Ждановіч і інш. У верасні гэтага года паступае на медыцынскі факультэт Віленскага універсітэта, які скончыў у 1924 годзе. Браніслаў Туронак з’яўляўся адным з арганізатараў Беларускага студэнцкага саюза, адказным рэдактарам часопіса “Наш шлях”. У снежні 1923 годза стаў адказным рэдактарам галоўнага органа беларускай хрысціянскай дэмакратыі газеты “Крыніца”, змяшчаў там свае артыкулы пад псеўданімам “Тамашні”. Шмат пісаў артыкулаў у гэтую газету. Адначасова Браніслаў Туронак уваходзіць у склад Беларускага сялянскага саюза. Быў абраны намеснікам сакратара гэтай партыі. У 1926 годзе быў стваральнікам Беларускага інстытута гаспадаркі і культуры, а пазней быў абраны старшынёй Віленскай управы гэтай арганізацыі.

Атрымаўшы дыплом урача, ён актыўна папулярызаваў ахову здароўя ў беларускіх лекцыях і публікацыях. Некаторыя з іх выйшлі асобнымі брашурамі.

Узяўшы шлюб з Марыяй Рэшаць пасяліўся ў Дукштах, дзе працуе лекарам, але працягвае супрацоўніцтва з вядомымі беларускімі дзеячамі М.Машарай, Я.Малецкім, П.Сергіевічам, А.Цікотай. Жыццё яго трагічна абарвалася ў 1938 годзе. Яго сын, Юрый Туронак жыве ў Варшаве, з'яўляецца вядомым журналістам і гісторыкам, кніга якога “Беларусь пад нямецкай акупацыяй”, была выдадзена на беларускай і польскай мове і выклікала вялікую цікавасць.

Генадзь Цітовіч

Генадзь Цітовіч нарадзіўся 25.07.1910г. Вучыўся ў Новапагосцкай школе, вучыўся ў Віленскім універсітэце 1936-1939 гг. У 1939 г. скончыў Віленскую кансерваторыю. У 1939-1941, 1945-1951 гг. рэдактар абласнога радыё, кансультант Дома народнай творчасці. У 1952 г. стварае ў вёсцы Вялікае Падлессе Ляхавіцкага раёна народны хор, рэарганізаваны у 1959 г. у Беларускі дзяржаўны ансамбль песні і танца, у 1964 г. – у Дзяржаўны хор БССР, якім кіраваў да 1974 г. У 1974-1975 гг. старшы навуковы супрацоўнік інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР. Веў вялікую збіральніцкую навуковую прапагандыцкую дзейнасць, запісаў больш за 3 тыс. беларускіх, рускіх, украінскіх і інш. песен. Народны артыст СССР, народны артыст БССР. Узнагароджаны Дзяржаўнай прэміяй БССР у 1968 г. Памёр 21.06.1986 г. Зараз у Новапагосцкай школе аднаўляецца музей, прысвечаны вялікаму кампазітару. Для гістарычнага музея гурткоўцы адшукалі ноты падараваны кампазітару вядомым дзеячам нацыянальна-вызваленчага руху Ф.Манцэвічам., які адыграў галоўную ролю ў захапленні Цітовіча музыкай..

Заклучэнне

1. Упершыню сістэматызаваны веды па біяграфіях славурых людзей з Новага Пагосту.
2. Знойдзена магіла Севярына Бароўскага.
3. Знойдзены метрычныя запісы аб нараджэнні і хрышчэнні В.Ключынскага.
4. Знойдзены новыя факты з жыцця і дзейнасці Ю.Туронка.
5. Запісаны ўспаміны старажыхароў .
5. Наша праца стане падмуркам для далейшых даследаванняў.
6. Матэрыялы будуць выкарыстаны пры правядзенні экскурсій па маршруту “Бронзавы пярсцёнак Мёршчыны “

Літаратура .

1. Памяць .Міёрскі раён.1998.
2. В.Ластоўскі. Выбраныя творы.Пагост.Мн.,1997.
3. Метрычныя кнігі Пагосцкага касцёла, 1845-1847г.г.
4. О.Краэль.Э.Кісель.(пераклад з польскага В.А.Ермалёнка.Веласток.1995.
5. Руткоўскі Ф.В.Ключынскі (пераклад з польскага В.А.Ермалёнка) Познань ,1929 г.